

KÖZGAZDÁSZ

A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXIX. ÉVFOLYAM, 7. SZÁM

ÁRA: 1,80 FT

1987. ÁPRILIS 9.

Országos Tudományos Diákköri Konferencia Faluvégi Lajos megnyitó előadása

A magyar gazdaság és a gazdaságpolitika az útkeresés, az önkeresés és a megújulás legnehezebb éveit és hónapjait éli — kezdte előadását Faluvégi Lajos, a XVIII. OTDK Közgazdaságtudományi Konferencia megnyitóján. Három nagy kihívással kell szembenézni a jelenlegi időszakban: az egyensúlyi kihívással, a technikai haladás és szerkezetátalakítás kihívásával, valamint a reformkihívással. Az első,

az egyensúlyi kihívás

abból következik, hogy a 70-es években végbement világgazdasági korszakváltás jelentősen leértékelt a magyar gazdaság teljesítményeit (cserearányaink 1973. és 1980 között 68 százalékkal romlottak), és felborította egyensúlyát. Az első olajrobbanásra késve reagáltunk, mert bíztunk abban, hogy a KGST-országok belső kapcsolataik segítségével elkerülhessék a válságot; túlértékeltek a társadalmi, gazdasági, politikai stabilitást; és a fejlesztési politikában gyorsítási válasz született. A második olajrobbanásra, ha késve is, de sikeresebb válaszok születtek. Ezeket az 1979/81-es gazdaságpolitikai pályamódosítás fogalmazta meg. Ez az évtized elején alapjában sikeres volt (7,5 milliárd dollár adósságállomány, javuló hatékonyság, csökkenő importigényesség), de a fékező gazdaságpolitika gyengéi is kezdtek megmutatkozni.

A VI. ötéves terv végrehajtásának kezdetén a politika újabb kihívás előtt találta magát: ismétletlen világgazdasági recesszió és fizetési válság alakult ki, a lengyelországi helyzet katonai konfliktussal fenyegetett, s lényegesen megváltoztak a KGST-kap-

csolatok feltételei is. A fizetésképtelenség bejelentése, illetve a terv módosítása is felmerült, de végül is rövid és hosszú távú érdekeinket mérlegelve az a döntés született, hogy minden erőt a talponmaradásra, a gazdaság működésének folyamatosságára, s elsősorban a kereskedelmi és fizetési kötelezettségeink teljesítésére kell összpontosítani. Az elosztáspolitikában a még súlyosabb viszályosság, az irányítási módszerekben az operatívítás juttat előtérbe. Ezek helyes válaszok voltak, ám általuk a gazdaság szigorú kényszerpályára került, s a gazdaságpolitika mozgásterét lezúskult. A terv első három éve viszonylag elfogadható eredményeket produkált, de az iparátalakítás nem ment előre, a reformlépéseknél időzavar keletkezett. Az évtized közepétől a negatívumok kerültek előtérbe, amit az is súlyosbított, hogy 1980 és 1986 között 78 százalékkal romlottak a cserearányaink. Ilyen körülmények között készült a VII. ötéves terv, amely már átvezet

a technikai haladás és szerkezetátalakítás kihívása

területére. A terv készítésénél a tudományos műhelyek, a szakértői közgazdászok és a tervezők is tisztában voltak a következőkkel: a fejlett országok az új világgazdasági helyzetre a műszaki-tudományos haladás felgyorsításával reagáltak, s ez a lemaradásunkat növeli; a KGST-országok közötti gazdasági kapcsolatokban a kereskedelmi és műszaki követelmények nőnek; a gazdasági szerkezet átalakítása és a modernizálás

világos és lényeges változtatásokat igényel az elosztási és a fejlesztési politikában, valamint a vállalatok orientációjában, s mind ezeknek a célprogramokat, ám a tervben sadalmi konfliktusok nélkül lehetetlen, és a célok közötti ellentét is megromlott. Nem hogy ilyen helyzetben nyitottunk, hanem a gazdasági szakmai viták megkezdése előtt.

A terv mai szemmel törté-

nő értékelésénél le kell szögezni, hogy a szerkezetváltás igényli a makrogazdasági irányítást, az összehangolt programokat, ám a tervben a prioritás, a nemzeti gazdasági érdekek és a célok közötti ellentét is megromlott. Nem hogy ilyen helyzetben nyitottunk, hanem a gazdasági szakmai viták megkezdése előtt.

(Folytatás a 4. oldalon)

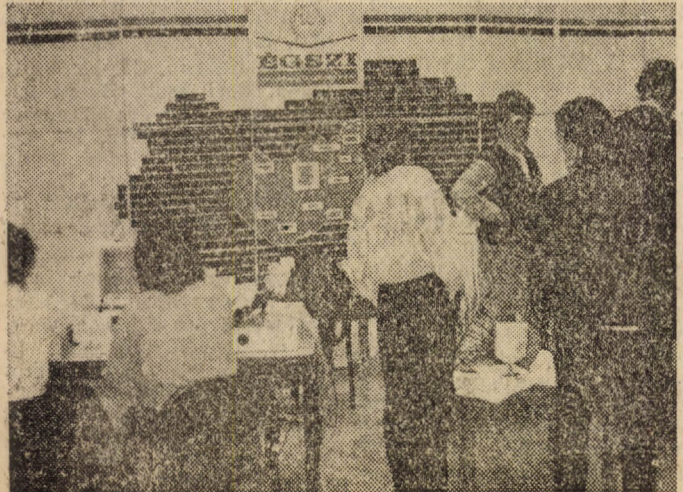
Faluvégi Lajos: túlértékeltek a stabilitást

Jól sikerült kiállítás

Cseppei János nyitotta meg a kiállítást

Az AIESEC Közgazdasági Egyetemen működő helyi bizottsága szervezésében nagyszabású számítástechnikai kiállítást láthatunk az aulában az elmúlt héten. A kiállítás — melynek résztvevője volt a hazai számítástechnikai élet minden jelentős képviselője (SZKI, SZÜV, Szamalk, Videoton, Grafisoft, SG stb.) — jelentős szakmai színvonalával tűnt ki. Ez a rendezvény egyébként szerves része volt a magyarországi szoftver és kreativitás című szakmai szemlének, amelyen több mint 50, külföldi számítástechnika iránt érdeklődő diák vett részt. Az igen sikeres és jó hangulatú rendezvény növelte mind az AIESEC, mind egyetemünk ismeretségét és elismerését.

Jórészt jálszottak a gépeken

Szavazóképtelen küldöttgyűlés

Négyórás vita döntés nélkül

Az esti órákba nyúló vita végére, a határozatok meghozatalának idejére a március 26-i KISZ-küldöttgyűlés szavazóképtelenné vált, így Martin Hajdú György elnök kénytelen volt feloszlítani a tanácskozást. Délután fél háromkor még 74-en voltak jelen a 103 megválasztott küldöttből, ami éppen több a határozathozatalhoz szükséges kétharmados aránynál, ám az esti szavazásnál már csak 64 kéz emelkedett magasba. A küldöttgyűlés így nem hozott döntést a KISZ-szervezet tavalyi munkájáról szóló beszámolóról, a megújított politikai programról, az új KISZ-bizottság létszámáról, és nem választott új KISZ-bizottságot.

A délutáni vita azonban még abban a tudatban zajlott, hogy a döntések megszűntek.

HORVÁTH GYULA, a leköszönő KISZ-bizottság titkára a beszámolóhoz fűzött kiegészítésekben többek között a KISZ-egyetemi szervezetszervezésének 40 százalékra csökkenését értékelte. Ezt önmagában nem tartja bajnak, legfeljebb abban az értelemben, hogy ez kifejezheti a KISZ-bizottság politikáját támogatók számának csökkenését. Ez a politika megújítására int. Jónak értékelte a KISZ és az állami vezetés kapcsolatát. A vitától kérdésekben általában sikerül kompromisszumra jutniuk egymással, és ha nem — mint legutóbb az SZMSZ egy pont-

ja esetében —, ez sem jelent feloldhatatlan ellentétet, csak a kompromisszumkeresés újabb fordulójának kényszerét. Ugyanakkor kifogásolta, hogy a gazdasági igazgatóság sok esetben pusztán pénzügyi forrásnak tekint a diákok rendezvényeit, ami komoly anyagi gondokat okoz ezek szervezőinek. A realitások, a káderutánpótlás nehézségeinek figyelembevételével 11 tagú KISZ-bizottság választása mellett foglalt állást. Hangsúlyozta, hogy a 11 tagnak többek között a nyilvánosságon keresztül demokratikus kontroll alatt kell állnia.

LENGER CSABA IV. évfolyam tervgazd. szakos hallgató felhívta a figyelmet arra az ellentmondásra, hogy bár a hallgatói képviseleti testületek ma már igen széles körű

jogszínterrel rendelkeznek, az ezek gyakorlásához szükséges, főként technikai feltételek az írógépektől a sokszorosítási lehetőségeken át a számlavezetésig a KISZ-bizottságban vannak. Ezért erős KISZ-t tart szükségesnek, nem a centralizált, hierarchikusan fölülről lefelé irányított szervezet értelmében, hanem a hallgatói érdekek hatékony megjelenítésére, a feltételek biztosítására alkalmas intézmény értelmében. Ellenezte a 11 tagú KISZ-bizottságot, mert egy ilyen testület véleménye szerint óhatatlanul csak az operatív-szervező funkciók ellátására alkalmas, a képviseleten alapuló érdekkifejezés helyett.

KUTASI JENŐ a pénzügyi szak szaktitkára, a KISZ-taglétszám csökkenésének egyik

számottevő okaként a megfelelő tájékoztatás hiányát jelölte meg. (Nem lehetett tudni, hol, mikor lehet tagbélyeget venni stb.) Ugy vélte, jó propaganda esetén kétszeres is lehetne a taglétszám. Mint mondta, a szak ügyeinek ismertetésére paravánt állítottak fel, s ennek az eszköznek a használatát az új KISZ-bizottságnak is javasolta.

SÁNDOR PÉTER, a tud. szoc. tanszék munkatársa a KISZ régebbi és jelenlegi útkeresésének jellemzését az egyetem két fő funkciójának bemutatásával kezdte. Egyfelől, amióta léteznek egyetemek, az egyetemisták kulturális, tudományos öntevékenységgel mindig részt vettek az értelmiségivé válásukban, e tanulási folyamatban. Másfelől a halatónak, mint egyetemi „közpolgároknak” jogos igényük, hogy részesei legyenek az őket érintő egyetemi döntések meghozatalának. Nálunk a hetvenes évek közepéig e funkciókat, tevékenységeket csak a KISZ-ben lehetett megvalósítani, ám akkorra az ország gazdagodásával a mindent magába olvasztó KISZ válságba került. Útkeresése a 80-as évek elejétől a hegemon szerepelfoglalás elfogadásához vezetett, mai azonban azt jelenti, hogy meg kell tanulnia politikailag a KISZ-en kívüli csoportokkal, akaratokkal. E folyamatok

(Folytatás a 3. oldalon)

A béremelésről

A szakszervezeti bizalmi-testület az 1987. évi béremelésre vonatkozó javaslatot április elsején vitatta meg a tanácssteremben. Valószínűleg a napirendi pontnak köszönhető, hogy a tanácssteremben telt ház volt.

Szigeti Endre szb-titkár bevezetőjében ismertette az állami béremelési javaslat megvalósításának körülményeit. Megemlítette, hogy nem értenek ugyan egyet a kutatók hátrányos megkülönböztetésével, de ebbe a kérdésbe ez a testület nem szólhat bele.

Az állami béremelési javaslat szerinti keretek elosztásának mikéntjét tizenegynéhány pontba foglalva terjesztette a jelenlévők elé az előadó. A vita során a bt a következő pontokkal nyilvánította ki egyetértését: a béremelési keretek elosztása a tanszékekig bérarányosan történjék (kivéve a korrekció keretében kapott 120 ezer forintos keretet), a rendes és rendkívüli béremelési keretek együttesen kezelendők; a korrekciós béremelési keret felosztása az 1 tanrendi órára jutó bérköltség alapján történjen; a kari kutyatörök béremelése dékáni hatáskörben történjék; az egység-

vezetők a bérszabályzat szerinti (max. 20%) béremelési kerettel rendelkezhetnek, a hatáskörükbe tartozó személyek béremelési keretén felül; a rektori keret 35 ezer forint, a hatáskörébe tartozók béremelési keretén kívül; szükségessé látszik a vezetői pótlékok emelése, a nem teljes munkaidőben foglalkoztatottak bérét a teljes állásokhoz hasonlóan kell emelni; szükségesnek látszik az üres állásokra történő béremelés is; az oktatók is kapjanak nyelvpótlékot, két középfokú nyelvvizsga igazolása esetén 300 forint, 1 közép- és 1 felsőfokú nyelvvizsga esetén 400 forint, 2 felsőfokú nyelvvizsga esetén 500 forint/hó összegben, a nyelvpótlék forrása a 10%-os béremelési keret.

A bizalmi-testület nem értett egyet azzal a javaslattal, hogy a tartósan távollevő dolgozók bérét kötelezően fel kelljen emelni.

Végül a bizalmi-testület határozatával kifejezte azt a kívánságát, hogy az eddig is érvényes szabályoknak megfelelően a béremelési javaslatokat a részegységvezetők részlegi csoporttervezetelen legyenek kötelesek ismertetni és indokolni.

B. J.

Vendégünk: Pozsgay Imre

A Közgáz Társadalomtudományi Klub vendége április 22-én szerdán este 7-kor a Makarenkó utcai színházteremben Pozsgay Imre politológus, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának főtájtára lesz.

Az est témája: politikai intézményrendszerünk működése, fejlesztésének útjai.

Minden érdeklődőt szeretettel vár

a klub

Hálás köszönet a véradásért!

Egyetemünkön március 3-án önkéntes véradónap volt. Hallgatóink és dolgozóink közül 144-en jöttek el, ebből 127-en adhattak vért. A segítségre szoruló betegek nevében köszönjük.

MKKE Vöröskereszt-
alapszervezet vezetősége

Felhívás kollégiumi jelentkezésre!

Az egyetem kollégiumi tanácsa valamint a kollégiumi DB-k felvételt hirdetnek az 1987/88-as tanévre. Jelentkezni lehet a Ráday, a Kinizsi és a Tarkarét utcai kollégiumokba. Jelentkezési lapok a kollégiumokban, a dékáni hivatalokban, és a KISZ-bizottságon találhatók. Kérjük, hogy a pontosan kitöltött felvételi kérelmeket május 1-jéig dobjátok be a KISZ-bizottságon elhelyezett ládába.

Kollégiumi tanács

Faluvégi Lajos megnyitó előadása

(Folytatás az 1. oldalról)

ágazatok (kohászat, szénbányászat, építőipar) leépítésére. A monetáris rendszert fokozatosan fel kell szabadítani a korlátai alól. A gazdaságpolitikai elgondolások és tervek társadalmi relációját át kell értékelni.

Ezek után felmerülhet, hogy tartható-e a VII. ötéves terv? A fő kérdést azonban nem így kell feltenni, mert rövid távú válaszok már nem hozhatnak kielégítő eredményt. Új gazdaságpolitikai és társadalmi összerendezésre van szükség, amit a prioritások felülvizsgálatának és szűkítésének, eszközát csoportosításnak és a társadalmi feltételek megteremtésének kell kísérnie. S ezzel el-

érkeztünk a reformkihívás kérdéséhez. A reform nem szűkíthető le a gazdaságpolitika és a gazdaságirányítás (a tervezés, a szabályozás és a szervezés) gondolatkörére, de itt most csak erről a szűkebb értelmezésről lesz szó.

Az évtized első éveiben — az előbb leírt körülmények — a reform folytatását háttérbe szorították. Így az 1984-es KB-állásfoglalást és a minisztertanácsi irányelveket — számos korlátjuk ellenére — előrelépésként lehet értékelni. Felismerték, hogy átgörgető vállalati és személyi adó-reformra, s ezzel együtt ár-reformra van szükség; hogy erősíteni kell a vállalatok világgazdasági orientációját és hosszú távú érdekeltiségét;

hogy nyitásra van szükség a vállalati irányításban a társadalom felé. Pozitívnak minősíthető a vállalkozások, gazdasági társulások, nemzetközi közös vállalatok megszaporodása. Kialakult a köztvényt, megszületett a csőd eljárás, megtörtént a bankrendszer reformja. Mindezek fontos lépések, de nem fedhetik el azt, hogy az 1985-től máig tartó időszakban egy ellentmondásos helyzet alakult ki, az ország nemzetközi gazdasági feltételei minden relációban tovább nehezteltek, a hazai teljesítmények nem javultak, miközben a társadalmi feszültségek szemmel láthatóan nőttek.

Új szintézisre, átfogó reformra van tehát szükség, amelyhez az 1968 óta szer-

zett tapasztalatokat is fel kell használni. Az előkészítő munkálatok — a társadalmi szervezetek és a tudományos alkotókörösségek bevonásával — folyamataiban vannak. Az összefogást a párt tekinti feladatának.

Egy ilyen reform sikeres véghezvitelének három fő feltétele van: az elgondolások hosszú távú alapokra kell helyezni; a társadalmi vonatkozásokat egyenrangú kérdésekként kell kezelni a gazdasági lépésekkel; nemcsak célmegjelölésekre van szükség, hanem „forgatókönyvekre” is, hogy a megvalósítás gyakorlatában eredményesebb lehessen a társadalmi ellenőrzés és kevesebb a sikertelen kompromisszum.

Zs. E.

Csáki Csaba rektor megnyitja a konferenciát

Márkás előadások

Segíteni a kibontakozást

Vállalkozásról vállalkozásra

A vállalati gazdasági munkaközösségek kerültek teríték-re a Vállalkozás — verseny — hatékonyság szekció első munkanapján. A dolgozók összegezték e nem igazán vállalkozásoknak a jó és rossz oldalait. Hegedűs István és Sorbán János (MKKE) a jobb kapacitáskihasználás segítése mellett az egyéni szakmai kibontakozás lehetőségét is megemlítették az előnyök oldalán. Ugyanakkor látni kell, hogy a formák az extenzív fejlődés forrásai. Igazán csak a vállalatok kívül piacot kereső, a kifelé vállalkozó vgm-k válhatnak vállalkozássá.

Némi meglepetést keltett, hogy Hernádi Zsolt (MKKE) inkább negatív, mint pozitív intézményeknek értékelte ezeket a formákat. Ezt azzal indokolta, hogy az ezekben megvalósuló 14-16 órás napi munka tönkreteszi az embereket. A helyzet azonban az, hogy ha nem vgm-ban, akkor más módon kényszerülnek túlmunkát végezni a munkavállalók. Zsigri Zsuzsa (PSZF) megemlítette, hogy a vgm-k a vállalatok számára lehetővé teszik a jó szakemberek megtartását. A szerzők és a Kovács István (MKKE) vezette zsűri (tagjai: Sántha Attila (JPTE), Beller Ilona (PSZF) és Nosztray Viktor, a PIERT védnökvállalat képviselőjében) egyetértettek abban, hogy ez a forma megtaníthatja az embereket a csoportos önszervező munka megbecsülésére, illetve, hogy a vállalaton belüli főmunkaidős vállalkozási formák felé való elmozdulással igazi belső vállalkozási formákat nyerhetünk.

A második nap délutánja Hadady Zsófia (PSZF) és Tóth Tamás (PSZF) dolgozatai nyomán jórészt a versenytagyarálások intézményének elemzésével telt el. Mint kiderült nálunk, ahol a piaci szabályozás gyenge, ezek a versenyvezetési módok is manipuláltak. (Előre eldöntik, ki lesz a győztes, a szerződéseket haveri alapon kötik.) Az is kiderült, hogy a magyar építőipar nem tud versenyképesen megjeleni ezeken a tárgyalásokon. Ez

többek közt arra utal, hogy ha egy ágazat nem ismeri fel időben, hogy túl kell lépnie a tervutasításos rendszernek megfelelő struktúráján, akkor, mivel nem tud alkalmazkodni az új feltételekhez, sorozatos bukások érik, és így eljártva hitelét, már nem is számítanak rá a megrendelőik.

Szalánczi Csilla (PSZF) egy leányvállalat alapításának lehetőségét dolgozta fel. A vezetési, szervezési, ipargazdaságtani, pénzügyi és munkagazdaságtani ismereteket együttesen szemlélve érdekes modellt állított fel. A zsűri a külföldi szakirodalom tanulmányozását ajánlotta a szerzőnek, aki nagyon jól megérezte, hogy az anyavállalattól független beszerzési, értékesítési politika nélkül nem igazi vállalkozás a leányvállalat.

Koczka Klára (PSZF) a főiskoláján megalakuló iskolaszövetkezet működési feltételeit foglalta össze. Az írásbeli és szóbeli bírálat csak a fantázia szárnyalását hiányolta a dolgozattól. Ezek a gazdálkodó szervezetek nagyon széles profillal dolgozhatnak. Nemcsak büfét, de iparcikk boltot, sőt házhozzállító szolgáltatást is működtethetnek.

Rácz József (MKKE) a részvénytársaságok jellemzőit dolgozta fel. Ezen vállalkozási forma elemzése közben a zsűrivel beszélgetve összefoglalták a szekció munkájának tanulságait. Magyarország nemzeti jövedelmének egyharmada származik a magánszektorból, ugyanakkor a szabályozás kiegészítő szféraként kezeli, a tūrés-támogatás politikáját alkalmazza vele szemben. Az állampolgárok és csoportjaik gazdasági vállalkozásai, pénztőke kockázatossága az egyik legfőbb forrása lehet a műszaki innovációnak. De a pénz pocskoló elköltését, ingatlanba ölést is csökkenteni lehetne az igazi vállalkozások segítségével. Meg kell tehát találni a vállalkozás megfelelő formáit, el kell háritani az elértornyosuló akadályokat az egyén, az állam és a társadalom javára.

K. S.

Tanárok és diákok a közönség soraiban

Két alkalommal ült össze az OTDK makrogazdasági szekciója, amelyben nyolc dolgozót vitattak meg a résztvevők. Sokrétű volt a dolgozók témája és eddigi tapasztalataimmal ellentétben a dolgozók többsége magas színvonalon állt. A szakkollégisták a 8-ból 4 dolgozót vallhattak magukénak, két egyéni és két csoportos munka eredményét ismertették. Az ötszörös hetesfogat „Hét szűk esztendő” és „Lényegi változások vagy tüneti kezelés” című dolgozatait ismertette. A zsűri tagja, Mandel Miklós, a dolgozókkal kapcsolatban a szakkollégiumban folyó magas szintű szakmai teamegyüttműködésről is beszélt, hangsúlyozta, hogy ez a fajta munka igazi önképzés, és büszke lehet rá minden oktató, ha valami köze van a „nagy hiány” kurzushoz. A zsűri elnöke, Kálai Lajos is örömmel konstata- lta, hogy hírével ellentétben „a szakkollégisták nemcsak ellendrukkerok, hanem pozitív drukkerok is tudnak lenni”.

Az egyéni munkák sorában

Makrogazdasági szekció

„Az önképzés nem búsmagyarkodás”

Kaderják Péter beruházási ciklusokról szóló előadásában Heller Farkas fél évszázados gondolatait is idézte. Heller Farkas a II. világháború előtti korszak egyik legnagyobb magyar közgazdász közéleti és magángazdászot különböztet meg. A közéleti gazdaság három megkülönböztető vonása: a magángazdasággal szemben a bevételeit igazítja a kiadásaihoz; rendelkezésére állnak ehhez bizonyos kényszerítő eszközök; hiányzik gazdálkodásából a nyereségre való törekvés. Kaderják Péter ezek alapján párhuzamot vont Heller Farkas közéleti gazdasága és egy szocialista iparvállalat között. Meggyőzően mutatta be, hogy egy magyar vállalat is rendelkezik mindhárom tulajdonsággal. Az első és harmadik tulajdonság széleskör-

rűen elemzett a szakirodalomban, a második tulajdonság azonban érdekes új kérdéseket vet fel. Milyen kényszerítő eszközei vannak egy állami vállalatnak? Kaderják Péter szerint a vállalat az államigazgatás részévé válik, így nemcsak gazdasági feladatokat lát el, hanem szociálpolitikai, kulturális, sport-szervezési, stb. feladatokat is, és ezek nem teljesítésével zsarolhatja az államigazgatást.

Hatalmas közönségsikert aratott Dobos Imre előadása a szinguláris tökémetrixú Leontief-modellek rekurzív-társáról. Munkáját tavaly is nagyra értékelték a TDK-konferencián, azóta Dobos Imre több ajánlatot kapott a rendezésükre, valószínűleg a közönség magyar és nemzetközi folyóiratokban. Dolgozatában a

reguláris mátrixseregek alkalmazása teljesen új elem a dinamikus input-output modellek témakörében.

Dénes Ferenc a vállalati növekedésről beszélt, a növekedést vektorális kategóriáknak felfogva (tőke, létszám, termelés) kereste a számszerűsítés útját, az összehasonlítás lehetőségét. A pécsi egyetemről Schuch Katalin a vállalati válságok menedzseléséről, Papp János a magyar szövetkezeti mozgalom múltjáról adott elő, két szolnoki hallgató, Somogyi László és Onodi Csaba pedig a műszaki fejlődésről fejtették ki gondolataikat.

Különösen Schuch Katalin teljesítménye volt imponáló, tökéletesen ismerte a téma nyugatnémet irodalmát. (Ahogy Mandel Miklós megjegyezte, ehhez a témához magyarul nem elég tudni, ismereni kell a német nyelvet — majd rövid gondolkodás után helyesbített — a nyugatnémet nyelvet.)

A szekció jó hangulatban, a maradék szendvicsek felfalásával fejeződött be. Sugár András

Születtek a jövőnek való munkák is

Segítsük a diákokat az önértékelésben

Az OTDK pénzügyi szekciójának utolsó előadása után dr. Járói Zsigmond zsűrielnök (Budapest Bank) jónak ítélte meg a művek színvonalát. Hiányosságul említette, hogy a dolgozatok — egy-két kivételtől eltekintve — inkább leíró jellegűek voltak. A diákok elmondták, munkáik továbbfejlesztéséhez sok jó ötletet kaptak a zsűritagoktól, a zsűritagok közötti vitákból. A szekció munkájának tapasztalatairól, a közben felmerült gondolatokról beszélgetett dr. Szilvássy Erika docenssel, a Külkereskedelmi Főiskola tanárával, a zsűri egyik tagjával.

— Megfelelőnek tartja-e az eddig kialakult, megszokott TDK-rendszert? Mi az, amit másképp kellene csinálni?

— Hiányolom a csapatmunkát, az interdiszciplináris jellegét, valamint a gyakorlattal való szorosabb kapcsolatot. Az élet bonyolult problémáit egyetlen szakma egyetlen képviselője ma már egyre kevésbé tudja megoldani. A különböző egyetemek, főiskolák, illetve (esetként) a szakmunkásfiatalok közös TDK-munkáit részben a gyakorlatban dolgozó szakembereknek, részben a legkiválóbb oktatóknak kellene irányítaniuk. Így nagyobb lenne a garancia arra is, hogy a kutatómunka valóban értelmiségi jellegű, közös erőfeszítéseket tükröző, valóságos problémákat feltáró lesz. A pénzügyi szakma képviselői egyre aktívabbak, különösen az új bankoknál. Most már csak az kellene, hogy az oktatók — minél nagyobb számban — ne csak a diákokat, hanem a szakmájuk fejlődését is irányítsák.

— Véleménye szerint mi és hogyan adhat impulzust a diákoknak? Milyen a jó bírálat?

— Nem szabad „akademi-

kusi” szintű dolgozatokat várnunk, figyelembe kell venni az életkori, életpasztorizációs sajátosságokat. Ha egy diák elkészít egy dolgozatot, szeretné magát megmérni, hogy mi ér a munkája, összehasonlítani magát másokkal, megtudni, jő-e az út, amelyen halad. Ha a bíráló kollégája műveivel hasonlítja össze a diák erőfeszéseit, akkor éppen azt hagyja figyelmen kívül, hogy a fejlődés egy folyamatos. Mindig úgy kell hozzáállni a dolgozóhoz, hogy a diákok segítségük az önértékelésben, szeressük azt az embert, aki hozzánk fordul, és még a negatív véleményét is csak úgy szabad elmondani, hogy az ne fájjon, hanem irányt mutasson a hallgatónak, hogyan fejlődhet tovább onnan, ahol éppen tart. Nem véletlenül hangsúlyozom az ember észrevételének fontosságát. A bírálatok közötti ugyanis találtam két-három olyan véleményt, amelynek a hangneme az én szememben kegyetlen volt. Önértékelési problémákkal életünk végéig küszködünk. Olykor a bíráló is ebben a cipőben jár...

— Elhangzott az is, hogy a szekcióban felolvasott dolgozatokra a témák sokszínűsége volt a jellemző. Ebből a sokszínűségből mit emelne ki és miért?

— Nekem nagyon tetszett Szabó Edit dolgozata (PSZF), amely az állami közfeladatok és érdekelttség költségvetési megközelítésével foglalkozott. A szerző egy vidéki vállalat munkatársa, és saját mikro-szintű tapasztalataiból vont le olyan következtetéseket, amelyeket az állami költségvetés készítése során is hasznosítani lehetne. Bár egyre többen volnának, akik eltöprengenek azon, mi mindennek adódnak a vállalati nehezségek, felülemelkednek napi munkájuk kisszerűségén, és komoly következtetéseket vonnának le, amelyek akár egy minisztériumi dolgozó szájából is elismerésre méltóak lennének. Szívesen látnám az állami irányítás egy-egy képviselőjét is a TDK-konferenciákon, ahol a diák még őszinte, nyílt szemléletű, szókimondó. Nagyon sok idegesítő gond nehezíti a mindennapok vállalati légkörét, nem kis mértékben a gazdaságirányítás minden részletre kiterjedő következtetlensége miatt. Születtek a „jövőnek szóló” munkák is, amelyek mai alkalmazhatósága még kétséges. Példának említem Papp Csilla (KKF) opcióról szóló dolgozatát, illetve előadását. Ő tulajdonképpen az élet előtt járt, amikor „beleásta” magát ebbe a jogászok és a piacgazdaság-

relmeit is ismeri. Közérdek, hogy mindenki mielőbb megtalálja azt a területet, ahol jól érzi magát. Aki TDK-munkát végez, valószínűleg a zsűritagok életútjából is kiderült, hogy hasonló területre téved, és lelkesen meg is marad ott.

— Hadd említsem még Martin Hajdú György dolgozatát a sok kérdésfeltevés miatt. A kíváncsiságot nagyon fontosnak tartom. Az ismeretszerzés ortamában kérdésfeltevés nélkül nem ér semmit. A témák kutatásához szinte gyermeki „miért”-ek szükségesek. Azt is el tudom képzelni, hogy egy dolgozat — ad absurdum — mondjuk 600 rendszerezett kérdésből álljon. A szemináriumi munka során gyakran tapasztalom, hogy nem elég kíváncsiak a diákok. Kár, hogy még ebben a gyönyörű, újjáalakított épületben sem körben vannak az asztalok a szemináriumi termekben. Nem szerencsés, ha a diák a másik szemé helyett annak hátát látja. Az oktatóknak sem jó, ha csak ő van diákkollégáival szemben. A diákok egymástól, az oktató a diáktól többet tanulhatnak, ha ez másképp volna. Jó légkörben elég, ha a diák egy fél mondatot mond, az az oktatóban is egy egész gondolatot indíthat el.

Összegezve: Szeretném, ha megmaradna a TDK-sok hite, lelkesedése. Ennek eléréséhez persze azt is meg kell tanulniuk, hogy ha valamit az ő csapatuk dolgozik meg, az ebből eredő jógaikat se felejtsek el érvényesíteni, ne hagyják, hogy egyes szemfülek kihasználják őket. Ez természetesen konfliktusokkal jár, de a konfliktusok az élet szükségszerű, közhasznú velejárói.

B. J.

Tartalom: jó, külalak: jeles, szervezés: kitűnő. Így lehetne röviden értékelni azt a mindössze két napot, amit nálunk töltöttek a XVIII. OTDK résztvevői. En személy szerint az idegenforgalmi-vendéglátás szekció munkájában vettem részt, ahol három egyetemi és két kereskedelmi- és vendéglátóipari főiskolás dolgozat szerepelt.

Sándorné dr. Szenyessy Judit, a belkereskedelmi tanszék hajdani oktatója, a KVF jelenlegi igazgatóhelyettese volt a zsűri elnöke. Őt kérdeztem véleményéről.

— Mióta vesz részt ilyen konferenciákon?

— Ó, nagyon régen, van már vagy húsz éve. Persze annak idején hallgatóként kezdtem, és annyira magávé ragadtam engem a tudományos munka, hogy azóta sem tudtam abbahagyni. Sokat tapasztaltam, de én még mindig hiszek benne, hogy van értelme az ilyen jellegű mozgalmaknak.

— Hogy van megelégedve a színvonalal?

— Nehéz erre röviden válaszolni. Egyrészt úgy tűnik, hogy csökken az a bázis, amiből meríteni lehet, kevesebb olyan diák van, aki hajlandó pluszfordítással mélyebben is elmerülni egy-egy témában. Másrészt azonban kevesebb az általános jellegű dolgozat, jobb a hallgatók témaválasztása, „TDK-jellegűbb”-nek érzem az egész konferenciát, nem

KEVESEBB A TDK-ZÓ

„Az igazi megértéshez nagyobb közönség kell”

olyan szakdolgozatú, mint amilyen még néhány évvel ezelőtt volt.

Különösen hasznos egy ilyen konferencia, mert a résztvevők némi rutint szerezhetnek a nyilvános fellépésben, megtanulhatják hogyan kell lényegretörően beszélni.

— És hogy tetszett a vendéglátás önnek mint szakembernek?

— Öszinte elismerés illeti a szervezőket, igazán profi munkát végeztek. Mindent elkövettek, hogy jól érezzük magunkat. Egy dolog van, amit mégis hiányoltam, és ez a szélesebb körű propaganda. Szívesen látnék több tanárt és hallgatót a szekció-üléseken. Mi is tudunk volna több diákot hozni a főiskoláról, nem gondoltunk rá előre. Meggyőződésem ugyanis, hogy az igazi megértéshez nagyobb közönség kell.

— És végül — anélkül, hogy telhetetlennek látszanék: szívesen látnék volna a zsűriben vagy a hallgatóság sorai között a szakma képviselőit. Erdekes színpontot jelentettek volna, itt-ott elkeltek volna talán hasznos tanácsaik is, és nem utolsósorban a diákok

— Milyen érzés volt az újjászületett egyetemre „haza-jönni”?

— Gyönyörű az épület. En

szempontjából lett volna hasznos, hisz jó alkalom egy ilyen konferencia leendő munkatársak kiválasztására is.

Jó volt ez a konferencia. Bennem mégis maradt némi hiányérzet. Az, hogy a mieink valahogy kimaradtak ebből az egészből. Nemcsak a hallgatóság soraiban voltunk kevesen, de nagyon kevés volt az általunk vezetett dolgozat is. Pedig biztos vagyok benne, hogy ez csak emelte volna a színvonalat. (Talán nem véletlen, hogy azoknak a szekcióknak a munkája volt igazán jó, ahol a mieink voltak túlsúlyban.) Azt a javaslatot, mindenképpen megfontolandónak tartanám, hogy ezután összel rendezzék az OTDK-kat, több idő, energia és nagyobb kedv is lenne hozzá, és talán a témák aktualitása sem veszne el.

Még egy dolog van, ami már évek óta kikívánczolgat belőlem, bár nem kimondottan az OTDK-val kapcsolatos. Az értékelésnél többek szájából elhangzott, hogy túl sok a leíró jellegű dolgozat, a hallgatók zöme a jelenlegi helyzet és a problémák leírásánál tovább nem jut. Ez különösen azért bánt engem, mert már negyedik éve koptatom itt a padokat, és örömmel kell megállapítanom, hogy rengeteg problémát látok már, de sajnos ennél sokkal többre nemcsak mi, diákok, de a nálunk okosabbak sem jutottak

Jenei Csilla

Munkában a zsűri

Svédasztal

MAGUNKRA TÁMASZKODHATUNK

Tudományos értékű dolgozatok

Dr. Oblath György egyetemi docens a Hungexpo Felügyelőbizottságának elnöke volt az idei OTDK „Világgazdaság-Külgazdaság” szekció-ülésén. Jelenleg is tanít egyetemünkön és a Külkereskedelmi Főiskolán.

— Milyen összefüggés van az elmúlt negyven év munkássága és jelenlegi megbízatása között. Szívesen vállalta el a zsűri elnöki tisztet?

— Ez talán a dolgok automatizmusának köszönhető, hiszen az elmúlt évtizedekben szinte mindig részt vettem az egyetemi TDK-n.

Idén először veszek részt OTDK-n és nagy örömmel vállaltam. Az egyetemi TDK-kon való részvétel sokéves tapasztalata, hogy minden évben van szép számmal a dolgozatok között olyan, mely a való életben is megállja a helyét mind elméleti, mind gyakorlati szinten. Véleményem szerint ezek a dolgozatok elszándólag hatnak az élet feladatainak megoldására készülő hallgatók munkájára és egyes esetekben jelentős hozzájárulást jelentenek az elméleti közgazdaságtan eredményeinek továbbfejlesztéséhez.

— Mit vár az idei OTDK munkájától, van-e a sorra kerülő témák között olyan, amely különösen közel áll önhöz?

— Mint említettem az eddigi évek nagyon jó tapasztalatokat hoztak és bízom benne, hogy ennek méltó folytatása lesz az idei konferencia is. A szekcióhoz tartozó munkák nagyon érdekesnek ígérkeznek és jó néhány foglalkozásomból eredően és személyes érdeklődésem miatt is már címében felkeltette az érdeklődésemet.

Nagyon örülök annak, hogy a dolgozók közül sok foglalkozik a külkereskedelmi kapcsolatokkal, a világgazdaság folyamatainak hatásaival a magyar gazdaságra. Így például a japán kereskedőházak és a kereskedelmi ház forma alapításának hazai lehetőségeit elemző dolgozat és hasonlók. Nagyon sok munka témája szinte a legutóbbi idők aktualitásai közül került ki, ami mutatja, hogy a hallgatók az intézményi képzés során egyre közelebb kerülnek a kézzel fogható problémákhoz, tehát csírájában már egy olyan szakembergárda áll a kijárat előtt, mely tudatában áll annak, hogy mik a '80-as évek kihívásai.

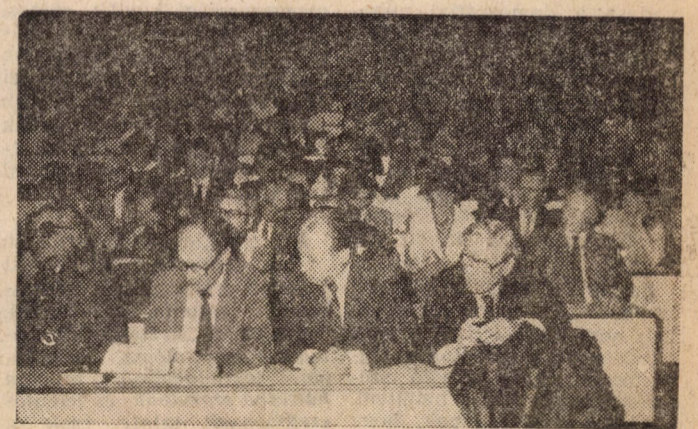
— Több ízben is járt külföldön. Milyen tapasztalatokkal tért haza?

— A külkereskedelmi munkám folyamán szerzett külföldi tapasztalatok nagy segítséget jelentettek a munkámban és az NSZK-ban, az Egyesült Államokban, illetve Nagy-Britanniában tartott előadásaimat jól felhasználhattam oktatói tevékenységem során is.

— Megjárva a világ előadótermeit és a hazi konferenciákat, mi a véleménye a „szellemi tőke” beáramlásának szerepéről? Mennyire lehet véleménye szerint tanulni a világ más részeiben végbemutató folyamatokból?

— Úgy gondolom, hogy nagyon fontos lépést tartani az elméleti közgazdaságtan legújabb kutatásaival és okulni a világgazdaság történéseiből. A magyar képzés elengedhetetlen feltétele, hogy kellő betekintésünk lehessen más országok problémáiba, azok megközelítésének módjaiba, ha úgy tetszik, hogy egyes kérdésekben „más kárán tanuljunk”. Azonban tudatában kell legyünk, hogy elsősorban magunkra támaszkodhatunk és az ön által említett szellemi tőkeáramlás nem lehet elsődleges tényező.

J. Gy.

A megnyitó-előadás hallgatósága

Fotó: Nagy Gábor

FONTOS A TÖRTÉNELMI HÁTTÉR

A nyolcas szám ideális volt

szociológia tanszék vezetőjét, a szekció zsűrijének elnökét.

— A dolgozatok szerzőinek zöme valamilyen módon kapcsolatban áll a tanszékünkkel. A történeti, vizsgálódások ilyen arányú részesedése így bizonyára annak is köszönhető, hogy a kutatómunkánkban helyet kap a társadalomtörténetet szociológiai módszerekkel történő vizsgálata. Emellett súlyt helyezünk arra, hogy a mai kort elemző munkák is figyelembe vegyék a történelmi hátteret.

— Soknak vagy kevésnek tekinthető a dolgozatok száma?

— Ez a nyolcas szám ideális volt abból a szempontból, hogy minden pályamunkára maradt legalább egyóránnyi idő. Végre egy konferencia, ahol nem kellett kapkodva végigrohanni a dolgozatokon! A rövid előadások után nyugodtan el tudtuk beszélgetni arról, hogy hol lehetne még javítani, milyen irányban célszerű továbbgondolni a problémákat, mit érdemes

még hozzáolvasni, mi lehet a különböző következtetések hátterében. Ez annál is inkább hasznos volt, mert tudomásom szerint a dolgozatok többsége továbbfejlesztésre kerül majd.

— Mely munkákat lehetne kiemelni a mezőnyből?

— Nem szeretném egyik teljesítményt se a többi fölé helyezni — ez úgy érzem, igazságtalan lenne, másrészt a konferenciának sem ez volt a célja. Nagyon változatos témák kerültek bemutatásra, a színvonal általában jó volt. S végül, talán nem szerénytelenség azt mondani, hogy a szociológia szak sem vallott szégyent a közgazdaságtudományi konferencián való részvétellel.

Zs. E.

Záróülés

Képünkön Mária Antal, a TDK-tanács elnöke az országos közgazdaságtudományi diákkonferencia záróülésén, mellette Szilvássy György, a KISZ KB Egyesületi és Főiskolai Tanácsának titkára.

A záróülésen ezúttal nem volt díjkiosztás, idén nem kellett a zsűrinek rangsorolni a dolgozatokat nem versenyeztek egymással, nem volt első, második és így tovább. Minden előadott pályamunka szerzője a szekcióülésen vette át a munkáját díjazó ötszáz forintos könyvtalványt és az oklevelet. A záróülésen a zsűri-elnökök beszámoltak szekciójuk munkájáról. Kiemelték a pályamunkák magas színvonalát, a feldolgozott témák időszerűségét, a mindvégig jellemző jó hangulatot. Most, hogy nem kellett versenyezni, a konferencia valóban az volt, aminek lennie érdemes: egy fontos állomása a diákok kutatómunkájának, számadás, megméretés, tapasztalatgyűjtés.

A jelenlevők a legnagyobb elismerés hangján szölkáltak a kifogástalan rendezésről.

Mária Antal átadta a következő közgazdasági OTDK rendezésének a megalom alapító okmányát, majd Gandhi szavaival befejezték a nyilvánított konferenciát: „A jó munka legfőbb jutalma, hogy egyáltalán el lehetett végezni.”

A Külkereskedelmi Főiskola átvette az OTDK rendezésének stafétáját

Példátlanul magas színvonal

Jó néhány évetően időszerű téma került terítékre a Vezetés-szervezés című szekcióban. A tíz dolgozat többsége a közelmúltban felmerült, korábban nem tárgyalt problémakört vizsgálta: a trösztök lebontása utáni helyzetet, a vállalati stratégiai tervezés egy lehetséges módszerét, az emberi tényezőt, a szervezetfejlesztés egy módszerét, néhány autonóm munkacsoport tapasztalatait, az Atrium Hyatt eddigi működését stb. A dolgozatokat a Janus Pannónius Tudományegyetem, a Pénzügyi és Számviteli Főiskola, a Bányai Donát Gépipari Műszaki Főiskola, valamint a Közgazdasági Egyetem hallgatói írták. A színvonalat a zsűri sok évre visszamenően példátlanul magasnak ítélte. Tanársegédőtől, adjunktustól se kapni külön kidolgozást — így Zeller Gyula, a Janus Pannónius Tudományegyetem professzora fogalmazott, majd hozzátette: optimistává tesz, hogy ilyen ez a mi ifjúságunk!

Nos, a dolgozatok tartalma korántsem adott okot optimizmusra: az alapos elemzések a magyar gazdaság elvének, elméletének, illetve gyakorlatának megannyi válságjegyét érték tetten. Mit ér a trösztök lebontása, a decentralizáció, ha az utódvállalatok erre fölkészületlenek, működésükből a stratégiai, de még a taktikai tervezés is hiányzik? S ez ráadásul nem is igen derül ki, mert a decentralizált önvédelmi ügyeskedés

társulások alapon fedőszervet hoz létre? Gyakorlatilag a megszűnt tröszt helyére egy újat. S a Bonyhádi Cipőgyárban valóban ez a TDK-dolgozat, s a benne alkalmazott korszerű (nyugati) elemzési módszerek derítették ki, milyen termékstratégiát kellene követni a rengeteg féle férfi, női, gyermekcipő gyártása során? Abban a néhány autonóm munkacsoportban, amelyeket Magyarországon először két (magát megnevezni nem engedő) vállalatnál megszervezték, szinte megvalósultak a politikai dokumentumokban megfogalmazott kívánalmak: ugrásszerűen nőtt a termelékenység, a dolgozók mozgósították tartalékaikat, szolidáris együttműködésen alapult a termelés, a túlórá és a másodállás helyett a főmunkaidőben éri meg jól dolgozni stb. Nosza, szerveződjön száz autonóm munkacsoport! Illetve: isten őrizz! A vállalat ugyanis menten csődöt jelenthetne, akkora adóterhei vannak a (teljesítménnyel egyébként alátámasztott) bérnövekedésnek.

A szerzők többnyire alapos munkát végeztek, megállapításokra vita helyett rábólintani lehetett leginkább. A családias hangulatú és létszámú közönség általában néhány kérdést tett fel az előadások után.

A hallgatók három napra kiléptek rájuk osztott szerepükből; hozzászóltak valóságunkhoz, majd visszatértek iskolapadjaikba és hallgatóként hallgatnak tovább(?). M. G.

Fél évszázad távlatából

Márciusi Front

Tavaszi ünnepeink sorában kevés figyelem fordult egy ötven évvel ezelőtti márciusi nap felé. Ezért idézem fel azt a találkozót, amelynek keretében az ELTE Tudományos Szocializmus Információs és Továbbképző Intézet keretében működő, Somlyai Magda történész vezetése alatt álló, „Irók a politikában, politika az irodalomban” című munkacsoport fiatal történészei, tudományos szocializmus oktatói találkoztak a Hazafias Népfőnt Veres Péter Baráti Köre tagjaival: a Márciusi Front itthon élő „veteránjaival”.

Az elvetelt reformok és átalakítások kora után baloldali és kommunista fiatalok együttgondolkodásából született 1937. márciusában a magyar társadalom égető gondjaira — a nagybirtok és a nagytulajdon uralmára, a nemzeti lét zavaraira — megoldást kereső Márciusi Front mozgalom 12 pontja. A volt résztvevők számára életük természetes közege volt az akkori politikai szereplés. Nem kedvelik, ha egy újabb márciusi reformnemzedék tagjaitként tiszteljük őket. Pedig ebben a programban is arról volt szó, „... hogy a közösség, a nemzet ügye egy ügygő tudjon válni, egy ügygő tud-e válni a haladás, a szabadság, a teljes emberi felszabadulás ügygővel”, ahogy Bibó István írta a MF 10. évfordulóján összehasonlítva őket 1848. és 1918. legjobbjával. A 30-as évek végén a Horthy-rendszer „törvényei” és egységfront-próbálkozásai visszhangtalansága zárták le a mozgalmat, hogy egyes tagjai vigyék tovább értékeit. 1945 után különböző politikai pártokhoz csatlakoztak, többségük egyetértőleg vagy kételkedő elfogadással vette tudomásul, hogy az új népi demokráciának nincs szüksége a magyar progresszív folytonosságának tudására. Politikai karrier és tisztességes tudományos pálya éppúgy jutott nekik, mint börtön, emigráció, félreállítás (félrelátás). Pollner György felelevenítette azt az időszakot, amikor

Kovács Imre falukutató szemináriumának egyik tagjaként, de egyúttal a kommunista párthoz kapcsolódva — felső pártkapcsolata Donáth Ferenc volt — részt vehetett az országos mozgalom kiépítése gondolatának kimunkálásában. Ebben az időben Kovács Imre barátja volt (1945 után a kommunista párt, illetve a Nemzeti Parasztpárt soraiban tevékenykedvén eltávolodtak egymástól) s így számos új elemmel átszőve beszélt a szegényparaszti radikális és a következetes demokrácia nem kellőképpen méltányolt híveréről. Szabó A. Ferenc és Szeredi Pál fiatal történészek hozzászólásukban azt hangsúlyozták, hogy Kovács Imre politikai gondolkodásában nagy szerepet játszott a munkásosztály és a parasztság egymás mellé rendezésének társadalmi-politikai koncepciója, egy sajátos népi demokráciában megvalósuló hegemonia-felfogás és az érdekegyenlőséget leképező intézményrendszer kiépítése. Újhelyi Szilárd két gondolat köré csoportosította mondanivalóját. Egyrészt hangsúlyozta, hogy számára a népi mozgalomban való gyökeredzés és a kommunistává válás ugyanazt jelenti, e két szellemi-politikai irányzatot az adott mozgalomban nem lehet elhatárolni egymástól. Másrészt igyekezett megválaszolni: hogyan lehetséges, hogy e nemzedék legjobbjai is hallgattak a népi demokrácia eltörölését látván. „Aki akarja a célt, akarnia kell a hozzá vezető utat is” — csapdája volt ez, ami kiegészült a Rubikon másik oldaláról jövő értelmiség (többségük középosztályi származású volt) önmagával szembeni gyanakvásával — mondta. Természetesen ma sincs mindenben egyetértés a volt MF-tagok között. Gyáni Sándor, a mozgalom doyenje, szerint már 1945 áprilisában látni lehetett, hogy a szövetségi politikát nem gondolják komolyan a kommunisták. Ő a félreállítás útját választotta. Barla-Szabó Ödön szenvedélyesen szövegezte a mai történészek felelősségéről és ugyanakkor feladatuk nehézségeiről.

Vállalt értékeik — a reform-gondolat, a radikális demokrácia a közép-európai népek testvériségének és a magyarság felemelkedésének programja — a mi, bár nem ünnepelt, de bizonyára nem elfeledett értékeink is.

ILONYSKI

Butterfly

Fotó: Sass Ákos

Kisebbség és tudomány

Für Lajos történész a Társadalomtudományi Klubban

Napjainkban mintegy 2000 etnikum él a földön, melyeknek döntő többsége nem államalkotó nemzet. Ez azt jelenti, hogy az emberiség 15-20 százaléka nemzeti kisebbségként él. Európában (Szovjetunió nélkül) a lakosság 10 százalékát teszik ki a kisebbségi helyzetben élők. Szomorú tény, hogy meghiúsult a legnagyobb nemzeti kisebbség a magyar: még az érintett országok hivatalos statisztikai adatai szerint is 2,9 millió főnyi a határainkon kívül, de a Kárpát-medencében élő magyarság létszáma. (Arányában az albánok közül élnek a legtöbben kisebbségben.)

Ezekkel az adatokkal kezdte előadását Für Lajos történész a Társadalomtudományi Klub rendezvényén. Ezután röviden elemezte a magyar nemzeti kisebbségek kialakulásának és helyzetének jellemző vonásait. Kiemelte, hogy a történelmi fejlődés kérdései szakaszában kerültek a kisebbségi helyzetbe úgy, hogy történelmi lakóhelyüket közben nem változtatták. Ebből adódik, hogy szoros földrajzi közelségben élnek az anyanyelvűvel, ami kedvező feltétele lehetne az egész nemzet javát szolgáló kulturális és egyéb kapcsolatoknak.

Miért fontos a kisebbségek tudományának? Mert a helyzetüket, létüket meghatározó folyamatokat etnikai, demográfiai változásokat csak tudományos módszerekkel lehet vizsgálni, ugyanakkor egy megbízható, szilárd tudományos bázis megerősítheti identitásukat, biztonságérzetüket és a kultúrára is jelentős befolyást gyakorolhat. A legégetőbb gondok megoldása vagy legalábbis feltárása is a tudományos kutatások feladata lenne. Csak címszavakban: az egyes kisebbségeinkre különböző mértékben jellemző „etnikai átrendeződés”, az elvándorlás, a nyelvi lehetőségek szűkülése, a magyar nyelvű iskolarendszer elsorvadása, a demográfiai viszonyok kedvezőtlen alakulása, a rendezetlen jogviszonyok. (Elgondolkodtat, hogy míg Nyugat-Európa országai között államközi szerződések vannak érvényben a kisebbségi jogok érvényesítésére, addig Kelet-Európában ilyen szerződés csak Lengyelország és Csehszlovákia között áll fenn.)

Sajnos, a magyar nemzeti kisebbségek tudományának léte nem tudja ellátni a fenti feladatokat, s ennél fogva legfontosabb tudományterületként nem képes betölteni. Mi lehet az oka annak, hogy azokon a területeken, ahol egykor a magyar tudományok és művelődésnek fontos

központjai voltak, ma alig lehet tudományos szellemi életéről beszélni? A legfontosabb ok az intézményrendszer szinte teljes hiánya. Az egyetlen tudományos intézmény, amely magyar kisebbségek kutatásával foglalkozik, az 1969. óta működő vajdasági Hungarológiai Intézet. Ezenkívül Bukarestben van két nemzetiségi kutatócsoport, amelyekben 2-3 magyar tudós dolgozik. Az intézményesítés hiánya miatt nincs a tudományos kutatásoknak koncepciója, nincs szerveztség, folytonosság, csak egyéni kutatásra van lehetőség. Keves (és egyre kevesebb) a jól képzett tudós, csökken a tudományművelés színvonala, egyre magasabb a nem hivatalos kutatók (tanárok, népművelők) aránya, aminek következtében előtérbe kerülnek a helyi kutatások az átfogó munkákkal szemben. Az utánpótlás képzése is megoldhatatlan egyrészt az egyetemi oktatás hiánya, másrészt a megfelelő hűzőerő hiánya miatt (hiszen hiábavaló a képzettség, ha nincs hol hasznosítani...). A kutatómunkának alapvető akadályai a forráskutatás nehézsége, esetenkénti lehetetlensége. Tekintettel arra, hogy ezen országok történettudományai gyakran ellentétes eredményre jut, a szigorú rendszabályokat, a levéltári kutatások külön engedélyhez kötését azzal magyarázhatjuk, hogy ezáltal a történelmi tények gyakori meghamisítását is akarják elleplezni, a valódi történelmet próbálják kitörölni a közgondolkodásból és a tudományos köztudatból. Ha ennek ellenére mégis születnek komoly munkák, akkor azok magya: nyelven szinte kiadatlanok. A határokon túli magyar nyelvű kiadók első sorban irodalmi művek kiadásával foglalkoznak, s ebbe egyes népszerűsítő kiadványok még beleférnek, de a jelentős tudományos munkák csak a legkritikább esetben. A magyarországi kiadók, sajnos, szintén nem vállalják a művek kiadását. A kutatások eredményei a nemzetközi köztudatba tehát legfeljebb abban az esetben kerülhetnek be, ha az illető ország nyelvén sikerül megjelentetni azokat a szerzőnek.

Az eddigiek következtében a tudományágak között jelentős aránytalanság mutatkozik: a legfontosabb korszerű, úgynevezett „kemény tudományok” (szociológia, politológia, jogtudomány) teljesen háttérbe szorultak, és jelentős eredmények szinte csak a „lágy tudományokban” születnek. Jelentős például a néprajz, de ezen belül is in-

kább a népszerűsítő folklorisztikus ágakra kerül a hangsúly. A kisebbségi kultúrák egyre inkább irodalomközpontra lesznek. Az erdélyi és felvidéki magyar irodalom valóban nagyon jelentős, a magyarországi irodalomnak szervez és egyenrangú része. Csak hogy a kellő tudományos háttér, tényanyag nélkül egy idő után az irodalom sem képes teljesen betölteni funkcióját, elszegényedhet, elsorvadhat. Ez az egész kultúra elsorvadását vonhatja maga után, elősegítve a kisebbségi magyarság további asszimilációját.

Tény, hogy a hivatalos adatok szerint az elmúlt hatvan évben a magyar kisebbségek lélekszáma négyszázezerrel csökkent, miközben a többségi nemzetek lélekszáma megkétszereződött. E számszerű hanyatlás az utóbbi 10-20 évben gyorsult fel, és ahogy Für Lajos egy kérdésre válaszolva elmondta, itt már nem pusztán természetes asszimilációról lehet szó. Sajnos, a hivatalos magyarországi politika sokáig nyilvánosan mintha nem vett volna tudomást minderről, vagy valamiféle tapintatból úgy tett, mintha nem venné észre. A '60-as években a magyar kisebbségeket sértő intézkedések hazai említésére is nemegyszer a szovinizmus bélyegét sütötték. Később a „nacionalizmusról” nem lehet nacionalizmussal válaszolni” jelszó jegyében nem születtek látható intézkedések. Az utóbbi hónapok-

ban végre módosulás figyelhető meg e téren. Politikusaink egyrésze kiáll a nemzetiségek védelmében, és megpróbálja feltartóztatni az ellenük (és ellenünk) irányuló rágalomárdatot. Emellett azonban több társadalmi szintű cselekvésre is szükség volna. Ezért kellene törekedni a rendszeres tájékoztatásra a valóságos viszonyokról, de ne a gyűlölködés, hanem a tárgyilagosság hangján. Ezért kellene a nemzetközi (politikai, tudományos, kulturális) fórumokon napirenden tartani a kérdést. Ezért lenne szükséges olyan folyóirat(ok) kiadása, amely(ek) feladata a magyar nemzeti kisebbségek helyzetének kulturális életének bemutatása lenne, teret engedve a szomszédos népek kultúrája értékes eredményeinek is. Ezért kellene igyekezni megnyerni a közvéleményt is, beleértve a szomszédos országok értelmiségét, valamint a magyar emigráció országokkal jólis részét. Összefoglalva, előadónk szerint előtérbe kell hozni a társadalmi összefogással megvalósuló cselekvés ideje, amelynek azonban kapkodástól, túlzásoktól, gyűlölettel mentesnek kell lennie, hiszen csak így szolgálhatja a nemzet ügyét. És itt a „nemzeti ügy” nyilvánvalóan nem pusztán retorikai fordulat, hanem szigorú realitás: hárommillió magyar fennmaradásáról, létéről van szó.

Both Vilmos

Április 30.

A cigány kultúra estje

Magyarországon mintegy 500 000 cigány él, a lakosság kb. 5%-a. A cigányság nagy része a bomló tradicionális életforma szerint, szegény, civilizálatlan körülmények között él; a társadalomba való beilleszkedésüket számtalan előítélet és a kulturális, társadalmi hátrányok öröklődése gátolja. A cigányság beilleszkedése nemcsak a cigányság ügye, az egész ország érdeke, hogy a súlyos társadalmi feszültségeket rejtő kérdést mihamarabb megoldja. Másfelől a cigány kultúra a magyar kultúra értékes része (kellene, hogy legyen). A cigány népművészet még ma is élő, fantasztikus ritmuskincsű zenéjű, formagazdag táncuk, melyek a cigányok többségének életéhez még szervesen hozzátartoznak. Az utóbbi évtizedekben kiemelkedő cigány értelmiségben csodálatosan tehetséges művészek, közülük európai színvonalú festők, írók, költők nevelődtek ki.

Mindenképpen érdemes és fontos tehát a cigányság kultúrájával és helyzetével közelebbről megismerkedni. Ezt a célt kívánja szolgálni a Támpont Stúdió és a Társadalomtudományi klub által szervezett cigány kultúra estje is. A meghívott vendégekkel, Choli Daróczi Józseffel, a Cigány Kulturális Tanács titkárával, Péli Tamás festőművésszel, a Cigány Kulturális Tanács tagjával és Havas Gábor szociológussal a cigányság mai helyzetéről, annak történeti okairól és a továbbélés lehetőségeiről beszélgetünk. A beszélgetést irodalmi műsor, filmvetítés és táncbemutató, táncantantás követi. Az est Péli Tamás világhírű festőművész kiállításának megnyitójával kezdődik.

Minden érdeklődőt szeretettel várunk április 30-án, este 1/2-8-tól az aulában.

Deák Éva

Lengyel klubvendég

Ryszard Kapuściński, Dušan Dušek, L'ubomir Feldek után újból neves külföldi író-vendége lesz április 23-án, csütörtökön este 7-kor a Társadalomtudományi klubnak: Órák helyett percek címmel Wiesław Paweł Szymański

krakkói író és irodalomtörténész személyében. Szymański-nak a XIX. század elején (Spiró György Ikszer-jének korában) játszódó regénye most jelent meg magyarul.

Sajnálhatják...

(avagy mégsem olyan könnyű a kezdet)

Ezúttal rendkívüli időpontban, március 28-án, szombaton nyitott ki a Középgáz DiákCentrum. Az előjelek nem voltak túlzottan kedvezőek. Amikor — jóval korábban — nekiláttunk a szervezésnek, már tudtuk, hogy ezen a héten pénteken a város ifjúsági programokkal (Hiába, tavaszi fesztivál...) úgy nézett ki, hogy szombaton viszonylag kevesebb a szórakozási lehetőség, és az sem „üti” igazán a mi tervezett Skorpió-koncertünket (lásd Modern Hungária, Linda, Napoleon Boulevard stb.). Emellett a zenekar is csak szombatra tudott hangosítást szerezni, ezért került végül is erre a napra a buli. Így sem hittük el, hogy győzhetünk. Először próbáltunk versenyre kelni a „menő” egyetemi klubokkal, nem sok esélyünk volt. Ha pusztán közgazdasági alapon gondolkodunk, legszívesebben nem is tartottunk volna semmilyen rendezvényt ezen a hétvégén, de mi egyetemi klubnak valljuk magunkat: többek között azt sem engedhetjük meg magunknak, hogy „pusztán közgazdasági alapon” gondolkodjunk. Nekünk klubtagjaink vannak, akik már elvárják, hogy a befizetett tagdíjukért hétre kapjanak valamit, s ha nem nyitunk ki, nemcsak őket csapjuk be, de a rendszertelen működésünk biztos, hogy nem szerzünk újabb híveket a klubnak. Épp elég volt az ominózus Koncez Zsuzsa-fellépés (illetve fel nem lépés) a klub hírének.

De térjünk a lényegre. Ami tény: a március 28-i rendezvényre (Quo Vadis és Skorpió-koncert, Göcsey Zsuzsa lemezkönyve, beszélgetés Charles T. Coutts-szal, a REUTER hírügynökség magyarországi munkatársával, disco, teaház, filmvetítés), elővételben elfogyott 17 darab jegy, végül pedig összesen 252 fizető nézőnk volt! Elkészték, és mégsem tudom, hogy most sírjak-e vagy nevessek.

Mert mi történt? A Skorpió — élén az elnyűhetetlen, még mindig lobogó lánggal égő Frenreisz Károlyval — valami hihetetlen akaratával felülemelkedett az aulában lézengő 2-300 ember elkésztő látványán, és szerzett nekünk (igen, a rendezőknek is!), egy olyan fantasztikus estét, amelyet nagyon sokáig nem felejtünk el, ezt nyugodt szívvel mondhatom. Bebizonyították, hogy a szó jó értelmében vett igazi profik, akik képesek ennyi emberrel is olyan hangulatot teremteni, hogy az a pár néző egyszerűen ne érezze le őket a színpadról.

Köszönjük Skorpió, és köszönjük nektek is, akik ott voltatok, mert a zenekar nektek köszönheti, hogy mosolyogva jöttök le a színpadról, és nem kellett csalódotan távoznunk. Sikerült kölcsönösen örömet szerezni egymásnak, ami ugye nagyon jó érzés. A dologhoz az is hozzátartozik, hogy amikor a koncert után Frenreisz Károly felvette a zenekarnak járó pénzt, kevesebbet kért, mint amennyiben előzőleg megállapodtunk. Egyedülálló gesztus a szakmában...

Mi, akik ott voltunk szombaton este az aulában, szintén ennek a néhány száz embernek köszönhetjük, hogy megnyugodtunk: jól választottunk, amikor ezt az izigvéri színpadi zenekart elhívtuk ide. A Közgázon volt a helyük.

Azok az emberek pedig, akik erre az egyetemre járnak (és akiknek elsősorban szólnának a KDC-rendezvények), és csütörtöki-pénteki jegyülvételnél fanyalogva mentek tovább a „Skorpió” feliratú láttán, vagy azok, akik aznap este a KEK, a SOTE vagy éppen a Budapest Sportcsarnok előtt álltak ki-gyarországi munkatársával, disco, teaház, filmvetítés), elővételben elfogyott 17 darab jegy, végül pedig összesen 252 fizető nézőnk volt! Elkészték, és mégsem tudom, hogy most sírjak-e vagy nevessek.

K. Z.

